

УДК 336.71:65.012.32

Гладунський В. Н.,*кандидат педагогічних наук, доцент, Львівського інституту банківської справи Університету банківської справи НБУ,***Буяр К. В.,***студентка Львівського інституту банківської справи Університету банківської справи НБУ*

ДОВІРА НАСЕЛЕННЯ ДО КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ ЯК ОДИН ІЗ ОСНОВНИХ ЧИННИКІВ ЇХ СТІЙКОСТІ

У статті розглядаються депозитні вклади фізичних осіб як один із основних чинників стійкості банківської системи. Досліджується тіснота зв'язку між депозитними вкладками і величиною заробітної плати працюючого населення. Обґрунтовується один із шляхів підвищення рівня довіри з боку населення до банків через стиль управління.

Ключові слова: банківська система, депозит, доходи, стиль управління, довіра населення.

В статье рассматриваются депозитные вклады физических лиц как один из основных факторов устойчивости банковской системы. Исследуется теснота связи между депозитными вкладами и величиной заработной платы работающего населения. Обосновывается один из путей повышения уровня доверия со стороны населения к банкам через стиль управления.

Ключевые слова: банковская система, депозит, доходи, стиль управления, доверие населения.

Considered deposits of individuals as one of the main factors of stability of the banking system. We study the cramped relationship between deposits and the size of wages of the working population. Substantiates one of the ways to improve the level of trust in banks through management style.

Keywords: banking system, deposit, income, management style, public trust.

Постановка проблеми. Темпи соціально-економічного розвитку будь-якої держави значною мірою визначаються стійкістю і надійністю банківської системи. Ефективність банківської системи залежить від багатьох чинників, зокрема, від їх ресурсної бази, значну частку якої становлять залучені кошти населення. Активізація цих процесів залежить від багатьох умов, серед яких є дві головні: наявність віль-

них коштів у фізичних осіб та достатній рівень їх довіри до банків.

Тому дослідження залежності між депозитними вкладками населення та їх заробітною платою набувають дедалі більшої актуальності, оскільки дозволить підвищити прогнозованість результатів діяльності банків та зменшити їх ризики.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми підвищення ефективності банківської системи знаходяться у полі зору багатьох теоретиків і практиків з економіки та менеджменту. При проведенні дослідження нами використовувалися сучасні літературні вітчизняні та зарубіжні джерела, найновіші публікації періодичних видань, а також статистичні дані та результати проведених досліджень найбільшої компанії з маркетингових та соціальних досліджень в Україні – “GfK Ukraine”.

Проблеми ефективності роботи банків, довіри населення до фінансово-кредитних установ знаходять своє відображення у працях багатьох українських дослідників. Зокрема, у працях О. Васюренка, який на основі досліджень дійшов висновку, що прорахунки менеджерів, які призвели до кризи банківських установ, полягають у недостатньому професіональному підході до аналізу кредитного ризику і у прорахунках щодо створення філій банку [1, с. 37].

К. Іоненко довіру до кредитно-фінансових інституцій розглядає як чинник формування інвестиційних стратегій населення [2]. В. Лагутіна, Т. Кричевська Є. Савельєва, С. Юрій зазначають, що фінансова цивілізація в основі своїй має філософію довіри [3; 4].

Проблеми формування та підтримки довіри до фінансово-кредитних установ у сучасних економічних відносинах, у період глобалізації, знаходять своє дослідження у працях таких західних науковців: А. Селігмен [5], Дж. Коулмен [6], М. Пелдем [7] та інші.

У ринкових умовах, особливо у кризові періоди, часто складаються напружені взаємини між членами колективу, між керівниками і їх підлеглими, а це вимагає нових підходів до стилів управління [8]. Підтвердженням цього є і висновки С. Фінкельштейна, який пов’язує причини, що призвели до криз великих компаній та фінансових установ низки зарубіжних країн, з неправильним вибором стилю управління топ-менеджерами [9].

Нові підходи щодо управління кредитними і процентними ризиками на основі взаємної довіри розкривають І. В. Волошин [10], С. Н. Кубушкін [11].

Разом з тим ще недостатньо дослідженими залишаються зв’язки між чинниками, які визначають долю депозитних вкладів населення та механізми впливу на ці фактори.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є визначення тісноти зв’язку між депозитними вкладками і величиною заробітної

плати працюючого населення та обґрунтування шляхів підвищення рівня їх довіри до банківської системи.

З мети впливають такі завдання:

Дослідити ступінь залежності грошових вкладів населення від їх заробітної плати.

Визначити чинники, які впливають на долю грошових вкладів фізичних осіб у банки.

Визначити механізми впливу на населення з метою підвищення їх довіри до банківської системи України.

У процесі розв'язання поставлених завдань використовувались методи: порівняння, аналіз, синтез, узагальнення, метод найменших квадратів, кореляційний та регресійний аналіз.

Вклад основного матеріалу. Як свідчить структура зобов'язань банків України станом на 01. 07. 2011 р., частка депозитів фізичних осіб є досить вагомою в усьому обсязі вкладів [12]. Адже національні заощадження, насамперед заощадження домогосподарств, є більш стабільною та прогнозованою ресурсною базою, яка не залежить від спекулятивних коливань та різних змін кон'юнктури на міжнародних ринках [13]. Тому дослідження залежності між вкладами у банк працюючим населенням та їх заробітною платою набувають дедалі більшої ваги.

Методом найменших квадратів нами була побудована математична модель, за допомогою якої досліджено залежність між вкладами на депозит фізичними особами та заробітною платою [14].

Ми взяли до уваги середню номінальну заробітну плату та зобов'язання банків за тимчасово залученими коштами фізичних осіб по Україні за останні десять років. При цьому заробітну плату визначили факторною величиною і позначили через x , а депозити – результируючою і позначили через y .

Проведений розрахунок параметрів лінійної залежності за допомогою методів найменших квадратів та обчислення середньої помилки апроксимації наведено у таблиці 1.

Таблиця 1
Параметри лінійної залежності*

Роки	x	y	xy	X^2	y^2	yx	$y - yx$	A_i
2000	230	11,3	2599	52900	127,69	0,07	11,2	99,38
2001	311	19,3	6002,3	96721	372,49	19,71	-0,4	2,12

Роки	x	y	xy	X ²	y ²	yx	y - yx	Ai
2002	376	33,2	12483,2	141376	1102,24	35,47	-2,3	6,83
2003	462	56,3	26010,6	213444	3169,69	56,31	0,0	0,03
2004	590	72,9	43011	348100	5314,41	87,34	-14,4	19,81
2005	806	131,8	106230,8	649636	17371,24	139,71	-7,9	6,00
2006	1041	193,4	201329,4	1083681	37403,56	196,67	-3,3	1,69
2007	1351	299,1	404084,1	1825201	89460,81	271,82	27,3	9,12
2008	1806	391,3	706687,8	3261636	153115,69	382,12	9,2	2,35
2009	1906	387	737622	3632836	149769	406,36	-19,4	5,00
Σ	8879	1595,6	2246060,2	11305531	457206,82	1595,59	0	69,36
Серед. знач.	887,9	159,56	224606,02	1130553,1	45720,68	159,56		7
σ	584,9	142,34						
σ^2	342108,01	20260,68						

За відомими формулами для точкових оцінок параметрів маємо:

$$a = \frac{224606,02 - 887,9 \cdot 159,56}{342108,01} = 0,24,$$

$$b = 159,56 - 0,24 \cdot 887,9 = -55,68$$

Тоді рівняння регресії набуде вигляду $y \approx 0,24x - 55,68$.

Отже, зі збільшенням заробітної плати на 1 одиницю, депозити збільшуються на 0,24 одиниць.

Обчисливши коефіцієнт кореляції

$$r = 0,24 \cdot \frac{584,9}{142,34} = 0,9961'$$

доходимо висновку, що варіація результату y на 99% пояснюється варіацією чинника x .

Оскільки $r=0,9961$, то зв'язок між величинами (заробітною платою та депозитами) є тісним і додатним, тобто вони збільшуються водночас.

Обчисливши середній коефіцієнт еластичності:

$$E_x(y) = 0,24 \cdot \frac{887,9}{159,56} = 1,35,$$

видно, що при збільшенні середньої зарплати на 1% доля вкладів у банк на депозит збільшиться на 1,35%.

Проаналізувавши вищенаведені статистичні дані, переконуємось, що реальний приріст депозитів є дещо більшим, ніж це прогнозує побудована математична модель. Дані (табл. 2) показують відхилення реального приросту депозитів від планового. Плановий приріст депозитів – це збільшення депозитів фізичних осіб на 1,35% за приросту середньої заробітної плати на 1%. Фактичний приріст депозитів фізичних осіб – це їх реальний приріст згідно зі статистичними даними.

Таблиця 2
*Відхилення реального приросту депозитів від планового при фактичному рості середньої заробітної плати**

Роки	Фактичний приріст зарплати, %	Фактичний приріст депозитів, %	Плановий приріст депозитів, %	Відхилення реального приросту депозитів від планового, %
2002-2001	20,90	72,02	28,22	43,81
2003-2002	22,87	69,58	30,88	38,70

Роки	Фактичний темп приросту зарплати, %	Фактичний темп приросту депозитів, %	Плановий приріст депозитів, %	Відхилення реального приросту депозитів від планового, %
2004-2003	27,71	29,48	37,40	-7,92
2005-2004	36,61	80,80	49,42	31,37
2006-2005	29,16	46,74	39,36	7,38
2007-2006	29,78	54,65	40,20	14,45
2008-2007	33,68	30,83	45,47	-14,64
2009-2008	5,54	-1,10	7,48	-8,57

**Джерело: авторські обрахунки*

Як видно з таблиці, депозити зростають швидшими темпами, ніж було прогнозовано. Лише упродовж двох років мало місце різке зменшення депозитів, тобто відхилення від результатів математичної моделі. Тому можна дійти висновку, що ріст депозитів у середньому приблизно дорівнює 1,86% при збільшенні середньої заробітної плати на 1%. Але навіть такий реальний ріст депозитів не є достатнім для підвищення ефективності та стабільності роботи банківської системи.

Зрозуміло, що величина вкладів залежить насамперед від доходів населення, але вони не відіграють вирішальну роль при прийнятті рішення щодо зберігання власних заощаджень у банку. Цілком погоджуємось з висновками К. Івоненко, В. Лагутіної, Т. Кричевської, Є. Савельєвої, С. Юрія [2; 3; 4] в тому, що головним чинником, який гальмує ці процеси, є недостатній рівень довіри населення до банків, що явно простежується за останні роки.

У жовтні-грудні 2008 року загальний обсяг депозитів лише у національній валюті зменшився на 13,7%. Багато вітчизняних фінансових компаній виявилися неспроможними виконувати взяті на себе зобов'язання з фінансового обслуговування своїх клієнтів. Як наслідок різко зросла недовіра населення до фінансово-банківської системи, що зумовило значний вплив депозитних коштів і спричинило дезорганізацію готівково-грошового обігу та зростання соціальної напруги в суспільстві [2].

Згідно з опитуванням, яке проводила українська компанія "GfK Ukraine", що спеціалізується на вивченні громадської думки, населення України довіряє більше державним фінансовим установам, ніж приватним. Лише 15% респондентів відповіли "повністю довіряю" та

“швидше довіряю” приватним банкам і 38% – державним банкам [2].

Отже, можна дійти висновку, що надзвичайно важливе завдання банків полягає у тому, щоб повернути довіру населення до банків, що є необхідною умовою збільшення вкладів населення. І ця довіра значною мірою залежить від взаємовідносин банківських менеджерів з клієнтами банку. Такі взаємини, на нашу думку, пов'язані у першу чергу з такими двома механізмами: стилем управління структурами банківської системи та умінням менеджерів володіти найпотужнішим інструментарієм аналізу й прогнозування, а саме, математичними і логічними методами.

Сергій Пашковський, директор з обслуговування клієнтів компанії “4Service”, який спеціалізується на таємних перевірках якості обслуговування клієнтів, стверджує, що ввічливість та компетентність банківського персоналу після кризи стає невід'ємною частиною популярності фінансово-кредитних інститутів серед населення. Керівництво банку навіть засилає таємних агентів задля перевірки цих якостей у їх підлеглих та приймає жорсткі санкції до працівників, які не відповідають таким вимогам, аж до звільнення [15].

Директор Львівської регіональної дирекції ВТБ Банку Ігор Романів підкреслює, що робота з клієнтом є завжди індивідуальною. На його думку, успіх у бізнесі багато в чому визначається фінансовим здоров'ям колективу, його задоволенням рівнем фінансового обслуговування. Місією кожного банку має стати бажання забезпечення клієнтів справжнім банківським сервісом [16].

Висновки. Соціально-економічний розвиток будь-якої держави прямо залежить від надійного і стабільного функціонування банківської системи, ефективність роботи якої значною мірою залежить від долі вкладів фізичних осіб.

Як показали результати дослідження, частка вкладів перебуває у прямій залежності від рівня заробітної плати населення. І ця залежність є додатною і досить тісною. Незважаючи на ріст заробітної плати, частка вкладів залишається досить низькою.

Однією з основних причин спаду обсягу вкладів населення є низький рівень довіри з їх боку до банків, особливо до недержавних.

З метою підвищення рівня довіри населення до банків як необхідної умови щодо збільшення вкладів уважаємо за доцільне:

– підвищити рівень відповідальності кожного працівника банку за якісне обслуговування клієнтів, ураховуючи при цьому вікові, професійні, соціальні, психологічні та інші особливості клієнтів;

– зменшити витрати на дорогу рекламу, яка, як показують дослідження, є малоефективною, а спрямовувати ці кошти на більше задоволення потреб населення;

– банківським менеджерам, власникам банків бути гнучкими у виборі стилів керівництва.

Проблематика довіри населення до банківської системи, на нашу думку, є досить актуальною і залишається ще мало дослідженою. Вважаємо, що вона приверне увагу ширшого кола дослідників, зокрема, менеджерів, управлінців банківської системи, аспірантів, студентів.

Література:

1. Васюренко О. В. Банківський менеджмент : посібник / О. В. Васюренко. – К. : 2001. – 320 с.

2. Іоненко К. В. Довіра до кредитно-фінансових інституцій як фактор формування інвестиційних стратегій населення / Катерина Іоненко // Вісник Університету банківської справи НБУ. – 2010. – № 3. – С. 74-79.

3. Лагутін В. Д. Монетарна політика в трансформаційній економіці: довіра, стратегія, механізми реалізації / В. Д. Лагутін, Т. О. Кричевська. – К. : КНТЕУ, 2004. – 268 с.

4. Юрій С. Час "Ч": радикальні економічні реформи / С. Юрій, Є. Савельєв // Дзеркало тижня. – 2008. – 27 грудня. – № 49 (728). – С. 10.

5. Селигмен А. Проблема доверия / Пер. с англ. И. И. Мюрберг, Л. В. Соболевой. – М. : Идея-Пресс, 2002. – 265 с.

6. Coleman J. Foundations of Social Theory. – Cambridge, Mass. : Belknap Press of Harvard University Press, 1990. – 993 p.

7. Paldam M. Social Capital: One or Many? Definition and Measurement // Journal of Economic Surveys. – 2000. – Vol. 14. – Issue 5. – P. 629-654.

8. Кузьмін О. Є. Основи менеджменту : підручник / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник – К. : 2003. – 416 с.